

1. leht

Nüüdisühiskond (5 p)

1. Mõisted

Paigutage sobiva selgituse ette õige mõiste numbriga: 1 – infoühiskond, 2 – postindustriaalne ühiskond, 3 – teadmusühiskond. 3 p

Mõiste nr	Selgitus
	Ühiskond, kus võimuinstitutsioonid annavad regulaarselt aru parlamendis.
	Ühiskond, kus kasutatakse laialdaselt infotehnoloogiat majanduses, valitsemises ja igapäevaelus.
	Ühiskond, kus kasutatakse massiliselt kõrgtehnoloogiat, hõivatute ülekaal teenindussektoris.
	Ühiskond, kus põllumajandus areneb kiiresti ja elanikest vähemalt 50% on hõivatud põllumajandusega.
	Ühiskond, kus nii majanduses kui ühiskonna juhtimises kasutatakse teadusuuringute tulemusi.

2. Milline ülaltoodud ühiskonnamudelitest iseloomustab teie arvates kõige paremini tänapäeva Eesti ühiskonda? Otsustage ja põhjendage seda kahe näitega. 2 p

_____ ühiskond

1) _____

2) _____

Kodanik ja riik (5 p)

Oktoobrikuu lõpu seisuga on Eesti kehtestanud sissesõidukeelu 2071 välismaalasele, kellest 405 on määratud alaline sissesõidukeeld.

„Tähtajalise sissesõidukeelu on Eesti kehtestanud 1666 välisriigi kodanikule,” ütles siseministeeriumi pressiesindaja Postimees.ee’le. Tema sõnul laieneb pärast Schengeni viisaruumiga liitumist Eesti poolt kehtestatud sissesõidukeeld kõigile Schengeni riikidele. Samamoodi hakkab Eestisse sisenemisel kehtima teiste Schengeni maade poolt kehtestatud riiki sisenemise keeld.

Postimees.ee 23.11.2007, kell 16.57

1. Kuidas muutis lepinguga ühinemine Eesti elanike reisimist teistes Schengeni riikides? 1 p

2. Kas sissesõidukeelu laienemine suurendab teie arvates meie riigi turvalisust? 2 p

Võtke seisukoht ja põhjendage oma arvamust kahe näite abil.

Pigem suurendab

☐

Pigem ei suurenda

☐

1) _____

2) _____

3. Kes on need inimesed, kellele on kehtestatud Eesti Vabariiki sissesõidukeeld? 2 p

Esitage kaks näidet koos põhjendusega, miks neid Eestisse ei lubata.

1) _____

2) _____

Rahvusvahelised organisatsioonid (6 p)

1. Mis organisatsioonide lippe on piltidel kujutatud?

Kirjutage organisatsiooni täisnimetus. 3 p

1

2

3

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

2. Valige üks ülaltoodud ülesandes loetletud organisatsioonidest ja nimetage selle kaks peamist tegevusvaldkonda. 2 p

Organisatsioon _____

- 1) _____
- 2) _____

3. Tooge üks näide teie nimetatud organisatsiooni tegevusest tänapäeval. 1 p

Valimised (8 p)

1. Selgitage valimiste põhimõtteid. 3 p

1) Valimisõigus on üldine - _____

2) Valimised on ühetaolised - _____

3) Valimised on regulaarsed - _____

2. Riigikogusse kandideerimiseks on Eesti Vabariigis kehtestatud vanuse- ja kodakondsuspiirang. Nimetage, milles need piirangud seisnevad. 2 p

Vanusepiirang _____

Kodakondsuspiirang _____

3. Kas teie arvates on need piirangud vajalikud? Võtke seisukoht ja põhjendage seda. 1 p

Jah ☐

Ei ☐

Põhjendus _____

4. Millised piirangud esitab EV põhiseadus Eesti Vabariigi presidendi kandidaadile? 1 p

1) _____

2) _____

5. Kas eelistate majoritaarset või proportsionaalset valimissüsteemi? Tehke oma valik ja põhjendage seda. 1 p

Majoritaarne ☐

Proportsionaalne ☐

Põhjendus _____

Tänapäeva maailma mitmepalgelisus ja rahvusvaheline suhtlemine (10 p)

http://web-static.vm.ee/static/failid/151/Visit_of_Queen.pdf 04.11.2007

- 1.** Pildil on kujutatud kuninganna Elisabeth II visiiti Eestisse 19. - 20. okt 2006. Mis riigi valitsejaga on tegu ja kes teda Eesti Vabariigi poolt vastu võtab? 2 p

Riik, mille riigipea on Elisabeth II _____

Vastuvõtja amet ja nimi _____

- 2.** Miks on seda visiiti Eesti jaoks väga oluliseks peetud? Esitage kaks argumenti. 2 p

1) _____

2) _____

3. Kas monarhia võib ühtlasi olla ka demokraatia? Võtke seisukoht ja põhjendage seda. 1 p

Võib ☐

Ei või ☐

Põhjendus _____

4. Mitmes maailma riigis on siiani säilinud monarhia. Mis on monarhia tugevus, mis nõrkus võrreldes vabariikliku korraga? Esitage kummagi kohta üks näide. 2 p

Tugevus _____

Nõrkus _____

5. Märkige, kas tegemist on vabariigi või monarhiaga. 3 p

6 õiget – 3 p, 5-4 õiget – 2 p, 3-2 õiget – 1 p

Vabariik	Riik	Monarhia
	Venemaa	
	Rootsi	
	Hispaania	
	Prantsusmaa	
	Jaapan	
	Saksamaa	

Inimõigused. Põhiseadus (14 p)

Sotsiaalne ebavõrdsus

Vaesus ja sotsiaalne tõrjutus naiste hulgas rikuva naiste inimõigusi - see oli Euroopa Parlamendi naiste õiguste komisjonis vastu võetud raporti üks järeldustest.

Raporti andmetel on 17 liikmesriigis ülima vaesuse oht naiste hulgas oluliselt suurem kui meeste hulgas. Lisaks leiti kuues liikmesriigis läbiviidud uurimuses, et majapidamised, kus perekonnapeaks on naine, teenivad 9–26% vähem kui majapidamised, kus perekonnapeaks on mees. Kõige suurem on vahe Ühendkuningriigis (26%), millele järgnevad Rootsi (14%), Prantsusmaa (12%), Holland (11%), Saksamaa (10%) ja Itaalia (9%). Samuti on naisi rohkem üksikvanemate hulgas (85%), üksikvanemaga pered langevad aga sagedamini vaesusesse. Lisaks sellele on Euroopas meeste ja naiste palgaerinevused keskmiselt 16% ja 33% vahel, ning tegelikku edasiminekut võrdse töö eest võrdse tasustamise põhimõtte ellurakendamises ei ole võrreldes 30 aasta taguse olukorraga saavutatud.

http://www.europarl.europa.eu/news/expert/infopress_page/014-1330-12-13-12005-true/default_et.htm

1. Sõnastage artikli põhjal kolm olulisemat sotsiaalset probleemi. 3 p

- 1) _____
- 2) _____
- 3) _____

2. Kas teie arvates on Eestis rakendunud võrdse töö eest võrdse tasustamise põhimõte? Esitage oma seisukoht ja põhjendage seda. 1 p

On rakendunud ☐ Ei ole rakendunud ☐

Põhjendus _____

Põhiseaduse tundmine

1. Selgitage, kuidas eristada Eesti Vabariigi põhiseaduses loetletud universaalseid inimõigusi ainult Eesti Vabariigi kodanikele antud kodanikuõigustest. 1 p

2. Eesti Vabariigi põhiseaduse § 1 ütleb, et kõrgeima riigivõimu kandja on rahvas. Millised võimalused annab põhiseadus rahvale kõrgeima riigivõimu teostamiseks? 2 p

1) _____

2) _____

3. Poliitilised õigused laienevad vanusest sõltuvalt. Loetlege, millised poliitilised õigused saab Eesti kodanik: 2 p

18-aastaselt _____

21-aastaselt _____

4. Kas teiste riikide kodanikud on kohustatud järgima Eesti põhiseaduslikku korda? Märkige õige vastus ristiga (X). 1 p

☐

1) Jah, kui nad viibivad Eestis

☐

2) Ei

☐

3) Eesti Vabariigi põhiseaduses pole öeldud

5. Kelle kohus on kaitsta Eesti iseseisvust? Märkige õige vastus ristiga. 1 p

☐

1) Igaühe

☐

2) Üksnes Eesti kodanike

☐

3) Ainult Eesti kodanike ja alalise elamisloaga isikute

6. Kellel on sünnilt õigus Eesti kodakondsusele? Märkige õige vastus ristiga. 1 p

☐

1) Igal lapsel, kelle vanematest vähemalt üks on Eesti kodanik

☐

2) Ainult nendel lastel, kelle mõlemad vanemad on Eesti kodanikud

☐

3) Igal lapsel, kes on sündinud Eesti territooriumil

7. Kellel on otsustav sõna laste hariduse valikul? Märkige õige vastus ristiga. 1 p

☐

1) Riigil

☐

2) Koolil

☐

3) Lapsevanemal

8. Mis dokument sätestab Eesti kodakondsuse saamise, kaotamise ja taastamise tingimused ning korra? Märkige õige vastus ristiga. 1 p

☐

1) Euroopa Liidu põhiseaduslik leping

☐

2) Maastrichti leping

☐

3) Eesti Vabariigi kodakondsuse seadus

3. leht

Ühiskonna valitsemine ja kodanikuühiskond (6 p)

Valitsemine hõlmab tänapäeval ka riigi ja rahva seotust, kohalikku valitsemist ja poliitikate teostamist. Viimaste parlamendivalimiste eel vaieldi meil palju nn õhukese ja paksu riigi teemadel. Milline arengutee on meie tulevikule parim, kas tuleks enam tugevdada avalikku sektorit ja riiki, kas peaks riik senisest enam sekkuma ühiskonnaelu kõigi valdkondade korraldamisse või tuleks ühiskonna arengule kasuks hoopiski riigi rolli vähendamine? Sellistes vaidlustes põrkusid erinevate ideoloogiate pooldajate arusaamad parimast arengustsenaariumist.

1. Kui õhuke peab meie riik olema? Märkige veergude päisesse, kas need seisukohad on iseloomulikud õhukesele või paksule riigile? 1 p

	riik	riik
Mida madalamad on maksud, seda rohkem on inimestel võimalik investeerida ja kulutada.		Riik ei suutnud toime tulla merereostusega, raha ei jätku arstide ja õdede, päästetöötajate ja politseinike palkadeks.
Paljud riigi kulud ei ole otstarbekad.		Hariduse ja kultuuri arendamiseks on vaja täiendavaid riiklikke investeeringuid.
Maksude tõstmine pidurdab majanduse arengut; tsentraalselt teostatav hiigelpalगतõus hukutab meie majandusedu.		Maksude kärpimine toob kaasa riigieelarve vähenemise, sellega kaasneb ka tasulise meditsiini ja hariduse osatähtsuse suurenemine.

2. Millisele Eesti erakonnale või missuguse ideoloogia pooldajale võiksid kuuluda järgmised seisukohad? Valige kolm seisukohta ja märkige, mis erakonnale need kuuluvad või missugust ideoloogiat esindavad. 3 p

Seisukoht	Erakond / Ideoloogia
Tõstame palga alammäära ja pensione. Me ei luba maha müüa riigiettevõtteid ega luba õhukest riiki.	
Inimesed kipuvad unustama, et kõik riigi kulutused tulevad kellegi, enamasti ka nende endi taskust.	
Õhuke riik ei suuda tagada kogu rahva turvalisust, kvaliteetset haridust ega tervishoidu.	
Eesti inimesed on pidanud küllalt kaua kannatama riigi majandusedu nimel. Nüüd oleks aeg, et riik hoolitseks ka inimeste eest.	
Õhukest riiki iseloomustab raha efektiivne kasutus, nn paksu riigi puhul soodustame aga raha raiskamist.	
Meile meeldib õhuke riik. Madalad maksud elavdavad majandust. Maksude tõstmisega pidurdame arengut ja seda me ei luba. Soovime jätkata maksude alandamisega.	

3. Avaliku ja erasektori kõrval on demokraatliku ühiskonna jaoks oluline ka kolmanda sektori ehk kodanikuühiskonna tugevus. 2 p

1. Selgitage kodanikuühiskonna mõistet. 1 p

2. Tooge näide kodanikuühenduste kaasamisest riigi valitsemisse. 1 p

Regionaalne areng (11 p)

1. Nimetage Eesti Vabariigi kohaliku omavalitsuse üksused. 1 p

Kohaliku omavalitsuse üksused on _____

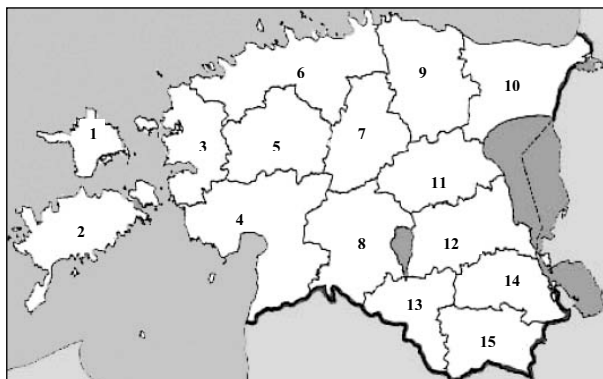
2. Märkige, kas väide on õige (Õ) või väär (V). Kirjutage iga väite järele vastav täht. 3 p

Väide	Õige (Õ) või väär (V)
Kohaliku omavalitsuse volikogu valitakse kolmeks aastaks.	
Kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel on hääleõigus ka omavalitsuse territooriumil püsivalt elavatel mittekodanikel.	
Paikkondades, kus vähemalt pooled püsielanikest on vähemusrahvusest, on igaühel õigus saada kohalike omavalitsustelt vastuseid ka selle vähemusrahvuse keeles.	

3. Töö kaardiga. 5 p

Kirjutage tabelisse vastava maakonna number kaardilt ja selle maakonnakeskuse nimi.

12 õiget – 5 p, 11-10 õiget – 4 p, 9-8 õiget – 3 p, 7-6 õiget – 2 p, 5-4 õiget – 1 p

Maakond	Harjumaa	Ida-Virumaa	Järvamaa
Nr kaardil			
Maakonnakeskus			
Maakond	Põlvamaa	Saaremaa	Läänemaa
Nr kaardil			
Maakonnakeskus			

4. Viimastel aastatel on Eestis ellu viidud reforme, mille tulemusena on eri riigiametite (näiteks kodakondsus- ja migratsiooniamet, päästeamet) osakondade arvu vähendatud, nende juhtimine on koondatud kolme-nelja keskusesse. Kas teie arvates on see olnud otstarbekas? Võtke seisukoht ja põhjendage seda kahe argumendi abil. 2 p

Reform on olnud õige ☐ Reform ei ole end õigustanud ☐

1) _____

2) _____

Korruptsioon (5 p)

Eesti koht riikide korruptsiooniindeksi* edetabelis aastatel 2003-2007

2007	2006	2005	2004	2003
28. (6,5)	24. (6,7)	27. (6,4)	31. (6,0)	33. (5,4)

2007. a 1.- 3. koht Soome, Taani, Uus-Meremaa: 9,6 palli (Andmed: www.transparency.ee)

*Korruptsiooniindeks (CPI)

Transparency International on valitsusväline organisatsioon, mis avaldab igal aastal korruptsiooniindeksi. Andmed indeksi arvutamiseks saadakse riikidest küsitluste ja uuringute kaudu. CPI - korruptsioonitaseme indikaator näitab eelkõige korruptsiooni olemasolu tajumist avalike teenistujate ja poliitikute hulgas. Riike hinnatakse skaalal 10 (väga puhas) kuni 0 (täielikult korrumpeerunud).

1. Nimetage korruptsiooni kaks olulisemat tunnust. 2 p

1) _____

2) _____

2. Kommenteerige Eesti koha muutumist riikide tabelis (2007. a arvestati 180 riigi tulemusi). 1 p

3. Tooge üks näide Eestis avalikkuseni jõudnud korruptsiooniskandaalidest. 1 p

4. Milline allpool toodud valdkond vajab lähiaastail teie arvates kõige enam riigi tähelepanu korruptsioonivastases võitluses Eestis? Tähistage vastav lahter ristiga (X). 1 p

Otsustus koos põhjendusega annab 1 punkti.

☐	riigihangete korraldamine
☐	erakondade rahastamine
☐	kohalike omavalitsuste tegevus
☐	kinnisvaraarendamine

Põhjendus _____

Riigieelarve ja maksud (10 p)

1. Riigieelarve. Lõpetage laused. 3 p

Riigieelarveseaduse eelnõu töötab välja _____

Riigieelarveseaduse võtab vastu _____

Riigieelarveseaduse kuulutab välja _____

2. Selgitage, mida tähendab riigieelarve tasakaal. 1 p

3. Kas Eesti Vabariigi 2008. a riigieelarve tulude maht on ligikaudu: 1 p

Tähistage õige vastus ristiga (X).

☐
☐

1) 15 miljardit krooni

2) 50 miljardit krooni

☐
☐

3) 95 miljardit krooni

4) 135 miljardit krooni

4. Maksud. 5 p

1) Riiklikud ja kohalikud maksud. 2 p

Paigutage maksud numbrite järgi õigesse lahtrisse: 1 - tulumaks, 2 - käibemaks, 3 - raskeveokimaks, 4 - sotsiaalmaks, 5 - teede sulgemise maks, 6 - loomapidamismaks.
6 õiget – 2 p, 5-3 õiget – 1 p

Riiklikud maksud (nr)	Kohalikud maksud (nr)

2) Otsesed ja kaudsed maksud. 2 p

Paigutage maksud numbrite järgi õigesse lahtrisse: 1 - tulumaks, 2 - käibemaks, 3 - sotsiaalmaks, 4 - tollimaks, 5 – aktsiisid.
5 õiget – 2 p, 4-2 õiget – 1 p

Otsesed maksud (nr)	Kaudsed maksud (nr)

3) Kuidas nimetatakse Eestis kehtivat maksusüsteemi? Iseloomustage seda süsteemi. 1 p
